

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

КНИШ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

(методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми
навчання)

Освітня програма «Міжнародне та європейське право»

Івано-Франківськ, 2022

УДК 34 [4:341.215.2]

ББК 67.51

Кн 53

Кн 53 Книш В.В. Правові засади інтеграції України до ЄС: *методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми навчання за освітньою програмою «Міжнародне та європейське право» [текст]*. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, 2022. 18 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника і призначені для проведення семінарських занять з курсу «Правові засади інтеграції України до ЄС».

В даних методичних вказівках прописані рекомендації для підготовки, література та нормативно-правові акти та інші наукові джерела, що сприятиме поглибленому вивченню та засвоєнню відповідних тем.

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Правові засади інтеграції України до ЄС» призначені для студентів, викладачів та інших осіб, які цікавляться даною проблематикою.

©Книш В.В., 2022 рік

© Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	7
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	11
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМ КУРСУ	15

Вступ

Метою самостійної роботи з навчальної дисципліни «Правові засади інтеграції України до ЄС» є набуття студентами здатності розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі права Європейського Союзу, євроінтеграційних процесів, що передбачає проведення різноманітних досліджень та здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

Основними завданнями самостійної роботи з дисципліни «Правові засади інтеграції України до ЄС» є формування у студентів спеціалізованих концептуальних знань у галузі права Європейського Союзу, процесів та механізмів правового забезпечення євроінтеграції, які включають сучасні наукові здобутки у цій галузі, що є основою для оригінального мислення та проведення досліджень у вказаній сфері, зокрема щодо: о поняття та змісту основних категорій права Європейського Союзу; організаційно-правових моделей функціонування інститутів, органів та агенцій Європейського Союзу; тенденцій розвитку та реформування інституційно-організаційної системи Європейського Союзу; системно-структурної організації Європейського Союзу, правового статусу та практики його реалізації інституціями, органами та агенціями; нормотворчості суб'єктів Європейського Союзу, порядку прийняття та реалізації актів інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу; правового статусу службовців, офіційних посадових осіб інституцій, органів та агенцій Європейського Союзу; правового механізму контролю за реалізацією їх повноважень; особливостей реалізації юридичної відповідальності в межах Європейського Союзу; особливостей та внутрішньої будови права Європейського Союзу, його джерел; правового механізму, форм, засобів та напрямів гармонізації національного законодавства до права Європейського Союзу; правової основи взаємовідносин України та Європейського Союзу, їх детермінант та перспектив розвитку; правових засад членства у Європейському союзі, процедури його набуття та припинення; особливостей юридичного механізму захисту прав і свобод людини в Європейському Союзі; набуття

студентами спеціалізованих навичок щодо розв'язання проблем, котрі виникають у інститутів, органів та агенцій Європейського Союзу в процесі їх формування та здійснення повсякденної діяльності, а також у держав-членів, фізичних та юридичних осіб Європейського Союзу унаслідок реалізації органами, агенціями та інституціями їхніх власних або делегованих повноважень, зокрема щодо: взаємодії держав-членів Європейського Союзу із інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу; взаємодії третіх держав із інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу; організації та проведення виборів до Європейського Парламенту; формування інституцій, органів та агенцій Європейського Союзу та здійснення ними своїх повноважень; юрисдикційного забезпечення права Європейського Союзу Судом ЄС та національними судами держав-членів; реалізації правового статусу структурними елементами Європейського Союзу у бюджетно-фінансовій сфері, зовнішньо-політичній сфері, сфері охорони правопорядку та юстиції, охорони прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб; особливостей організаційно-правових вимог членства, процедури вступу країни-кандидата до Європейського Союзу; здійснення нормотворчості, координації взаємодії відповідних суб'єктів; здатність інтегрувати знання, набуті у процесі вивчення цієї та низки інших навчальних дисциплін, й розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних контекстах, зокрема, поєднуючи знання, набуті у процесі вивчення навчальних дисциплін «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн», «Міжнародне право», «Історія міжнародного права» щодо правосуб'єктності та правової природи Європейського Союзу, системи його інституцій, органів та агенцій, порядку їх формування та правового статусу, юрисдикційного забезпечення права Європейського Союзу Судом ЄС та національними судами держав-членів, взаємодії держав-членів із інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу, взаємодії третіх держав із інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу; поєднуючи знання, набуті у процесі вивчення навчальних дисциплін

«Міжнародне приватне право», «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності», «Інвестиційне право» студенти набувають знань про особливості взаємодії національних правопорядків різних держав, міжнародного та національного права, права Європейського Союзу та національно права держав-членів; здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, зокрема щодо: застосування набутих теоретичних знань та сформованих практичних навичок щодо реалізації правового статусу інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу; застосування набутих теоретичних знань та сформованих практичних навичок щодо здійснення нормотворчого процесу інституціями, органами та агенціями Європейського Союзу; о особливостей гармонізації національного права із правом Європейського Союзу; аналізу детермінант та тенденцій правовідносин між Україною та Європейським Союзом; реалізації процедури набуття членства у Європейському Союзі.

Завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1. «Загальні засади євроінтеграції»

ТЕМА 1. Історія становлення та розвитку європейської інтеграції

Передумови інтеграційних процесів в Західній Європі та еволюція ідеї європейської єдності. Інтенсифікація об'єднувчих процесів у Європі після Другої світової війни. План Шумана 1950 г. Поняття «комунітарний метод», його відмінність від методу міжурядового співробітництва. Створення Європейських співтовариств (Європейського співтовариства з вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства, Європейського співтовариства з атомної енергії) як провідний напрямок реалізації європейської інтеграції після Другої світової війни. Розвиток Європейських співтовариств у 1960-1980-х рр. Значення Єдиного європейського акта 1986 р. Ідея створення Європейського Союзу (ЄС) та її втілення у Маастрихтському договорі 1992 р. Реформування Союзу за Амстердамським (1997 р.) та Ніццьким (1999 р.) договорами. Хвилі розширення ЄС. Проект Договору про запровадження Конституції для Європи 2004 р., причини його провалу. Модернізація ЄС у зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору 2007 р.

Генеза європейського конституціоналізму. Етапи становлення конституційного права Європейського Союзу. Співвідношення понять «конституційне право Європейського Союзу» та «європейське конституційне право». Предмет конституційного права ЄС. Методи конституційного права ЄС. Система конституційного права ЄС. Джерела конституційного права ЄС.

ТЕМА 2. Членство в Європейському Союзі

Правові основи членства держав у Європейському Союзі. Вимоги до держав, які бажають вступити до ЄС. Юридичний статус і зміст формальних вимог, які закріплені в Договорі про ЄС та Копенгагенських критеріях членства 1993 р. Процедура набуття членства в ЄС, її стадії. Правова природа та зміст

договорів про приєднання (вступ) нових держав-членів. Питання про вихід з ЄС. Правові підстави та процедура призупинення деяких прав держав – членів ЄС. Правовий статус держав-членів ЄС. Вплив європейської інтеграції на обсяг суверенних прав держав-членів ЄС і їх здійснення. Виконання державами-членами зобов'язань за установчими договорами ЄС: 11 принципи лояльності та солідарності. Посилене співробітництво: умови та процедура участі держав-членів.

Змістовий модуль 2. «Правові засади інтеграції України до ЄС»

ТЕМА 3. Історія розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, їх нормативно-правове регулювання

Набрання членства у ЄС – пріоритет зовнішньої політики України, визначений на законодавчому рівні. Встановлення дипломатичних відносин України із Європейськими співтовариствами 1991 р. Передумови укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною 1994 р., набрання чинності Угодою. Цілі Угоди, організаційні заходи, передбачені Угодою. Указ Президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» 1998 р.: загальна характеристика. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2004 р.: загальна характеристика. Ступінь виконання Україною вимог, які висувуються до держав-кандидатів на вступ до ЄС. Щорічні саміти «Україна – ЄС», їх юридичні наслідки. Передумови укладення Договору про асоціацію між Україною та ЄС: історичні передумови. Поняття «асоціації», приклади існування Угод про асоціацію. Переговори щодо створення зони вільної торгівлі. Поняття зони вільної торгівлі. Аналіз Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

ТЕМА 4. Юридичні аспекти співробітництва між Україною та Європейським Союзом

Участь України в агенціях і програмах Європейського Союзу. Участь України у програмі ЄС «Європейська політика сусідства»: мета, цілі. Двосторонній план дій Україна-ЄС. Участь України в ініціативі ЄС «Східне партнерство»: природа, цілі, формати діалогів. Співробітництво України та ЄС в рамках Європейської політики безпеки та оборони. Угоди «Про визначення загальної схеми участі України в операціях ЄС з врегулювання криз» та «Про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом» 2005 р.: загальна характеристика. Торгівельно-економічне співробітництво України та ЄС. Співробітництво України та ЄС в енергетичній сфері: приєднання України до Договору про заснування Європейського енергетичного співтовариства. Співробітництво України та ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво 2009 р. Угоди про спрощення оформлення віз та про реадмісію осіб 2007 р. Безвізовий діалог з ЄС. Візова політика ЄС. План дій з лібералізації візового режиму між Україною та ЄС. Співробітництво України та ЄС у галузі транспорту. Спільний авіаційний простір між Україною та ЄС. Співробітництво України та ЄС в сфері екології: зв'язки із Європейським екологічним агентством. Створення Регіонального екологічного центру України. Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

ТЕМА 5. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу

Правові засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Програма

адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Етапи адаптації українського законодавства, їх задачі та пріоритетні сфери адаптації. Механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Центральні органи державної влади, відповідальні за адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Координаційна рада з питань адаптації законодавства. Міністерство юстиції України як спеціально уповноважений орган державної влади у сфері адаптації. Юридична експертиза проектів нормативних актів на предмет відповідності: процедура, юридичні наслідки. Особливості застосування адаптованих норм права ЄС у національному правопорядку України.

Проблеми набуття статусу кандидата у члени ЄС Україною у 2022 році.

Проблеми виконання необхідних умов для вступу Україною до ЄС у 2022 – 2023 р. в умовах війни.

Оцінка перспектив вступу України до ЄС у 2023 – 2024 роках.

Тестові завдання для самоконтролю

Запитання 1

Якого року в Києві було відкрито Представництво Європейської Комісії в Україні?

- а) 1951
- б) 1993
- в) 2004
- г) 2014

Запитання 2

Яка подія поклала початок Євромайдану?

- а) відмова керівництва України від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС
- б) підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС
- в) відмова керівництва ЄС від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС
- г) підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Білоруссю

Запитання 3

У якому році підписана угода про асоціацію між Україною та ЄС?

- а) 1991 р.
- б) 2004 р.
- в) 2014 р.
- г) 2021 р.

Запитання 4

За часів якого Президента України було запроваджено безвізовий режим між Україною та Європейським союзом?

- а) Л. Кучми

- б) В. Ющенко
- в) Л. Кравчука
- г) П. Порошенко

Запитання 5

Як називається багатосторонній форум для діалогу ЄС зі своїми сусідами, зокрема Україною, у вигляді регулярних самітів та зустрічей міністрів закордонних справ, роботи тематичних платформ на рівні експертів, а також майданчик для обміну досвідом між ЄС, його державами-членами та країнами-партнерами у різних сферах?

- а) Східне партнерство
- б) Західне партнерство
- в) Східна опіка
- г) Західна опіка

Запитання 6

Що зробив Європейський Союз у відповідь на російську агресію проти України?

- а) запровадив санкції проти агресора
- б) оголосив нейтралітет
- в) скасував безвізовий режим
- г) створив НАТО

Запитання 7

Якого року Україна стала членом Ради Європи?

- а) 1945
- б) 1975
- в) 1995
- г) 2015

Запитання 8

28 лютого 2022 Україна подала заявку на вступ у ЄС за пришвидшеною процедурою. Що стало причиною прискореної процедури, на яку погодився ЄС?

- а) повномасштабне російське вторгнення
- б) потужне зростання економіки
- в) ефективна боротьба з корупцією
- г) високий індекс економічної свободи

Запитання 9

Зі скількома країнами-членами ЄС межує Україна?

- а) трьома
- б) чотирма
- в) двома
- г) п'ятьма

Запитання 10

У якому році в Конституції України закріплено положення "незворотність європейського та євроатлантичного курсу України" та "Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору"?

- а) 2004
- б) 2014
- в) 2019
- г) 2021

Запитання 11

Кому 8 квітня 2022 року президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляйєн передала анкету-опитувальник, заповнення якої є обов'язковою умовою вступу України до ЄС?

- а) Президенту України В. Зеленському
- б) Голові Верховної ради України Р. Стефанчуку
- в) Прем'єр-міністру України Д. Шмигалю
- г) Голові Верховного суду України В. Князєву

Запитання 12

Який етап вступу до ЄС наразі Україна пропустила?

- а) Включення в офіційну програму розширення ЄС
- б) Підписання Угоди про асоціацію
- в) Подача заявки на вступ
- г) Отримання статусу кандидата в члени ЄС

Запитання 13

Коли в ЄС відзначають День Європи - свято миру та єдності на континенті?

- а) 1 травня
- б) 9 травня
- в) 18 травня
- г) 28 травня

Запитання 14

Яким основним критерієм вступу до ЄС має відповідати країна-кандидат?

- а) наявність конституції, парламенту та верховного суду
- б) президентська форма правління
- в) відсутність територіальних претензій з боку інших держав
- г) усталена демократія, верховенство права і повноцінна ринкова економіка

Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу

1. Гердеген М. Європейське право: пер. з нім. К.: К.І.С., 2021. 524 с.
2. Дайнен Д. Дедалі міцніший Союз. Курс європейської інтеграції / пер. з англ. М. Марченко. К.: К.І.С., 2006. 699 с.
3. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: моногр. / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. К.: Право України, 2012. 336 с.
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2019 рік. Результати та плани. Україна – Європа. URL: http://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/zvit_implementation-2019-4.pdf
5. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: моногр. / під ред. І. В. Яковюка. К.:Право України, 2012. 208 с.
6. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: моногр. Х.: Право, 2010. 360 с.
7. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: посіб. / за ред. Л. В. Губерського. К.:Знання, 2009. 75 с.
8. Кравчук І. В. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС. К.: Слово, 2004. 319 с.
9. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): моногр. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.
10. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу: пер. з англ. К.: К.І.С., 2021. 446 с.
11. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України: дис. кандидата наук з держ. упр. за спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» // Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України. Одеса. 2014. 238 с.
12. Право Європейського Союзу: навч. посіб. / за заг. ред. Р. А. Петрова. – 2-ге вид. К.: Істина, 2020. 376 с.
13. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. В. І. Муравйова.

К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.

14. Правова природа Європейського Союзу // Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / М. С. Горшенцова, К. О. Закоморна, В. О., Ріяка та ін.; за заг. ред. В. О. Ріяки. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Юрінком Інтер, 2006. С.236-240.

15. Прокопенко Л. Л. Розвиток інституційної основи співробітництва України та ЄС // Аспекти публічного правління. Том 6. № 3. 2008. 3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page/.

16. Тюшка А. Договір про конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність: моногр. К.: К.І.С., 2007. 228 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: www.ombudsman.gov.ua
3. Президент України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
4. Рада національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>
5. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
6. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
7. Міністерство юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua>
8. Судова влада України. URL: www.court.gov.ua
9. Конституційний Суд України. URL: www.ccu.gov.ua
10. Державне підприємство «Українська правова інформація». URL: <http://ovu.com.ua>
11. Інформтехнологія (НАУ). URL: <http://www.nau.kiev.ua>
12. Нормативні акти України. URL: <http://www.nau.odessa.ua/naucdshop>
13. Національна бібліотека ім. В. Вернадського.

URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

14. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <http://www.coe.kiev.ua/hr/index.htm>

15. Сайт Європейського Союзу. URL: <http://www.europa.eu.int>

16. Сайт представництва ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua>

17. Контакти агенцій ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/contacts/>

18. Доступ до законодавства Європейського Союзу. URL: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>.

